

Suodenniemen kappeliseurakunta

Suodenniemi sijaitsee Kokemäenjokeen laskevan Kauvatsan vesistöreitillä latvavesialueella. Järviä ja lampia Suodenniemellä on runsaasti ja Putajan kivisillat Kiikoisjoen eli Mouhijoen koskimaisemissa ovat nähtävyyksiä.

Suodenniemi kuului aikanaan Sastamalan suurseurakuntaan. Laaja Sastamalan pitäjä ja seurakunta jakaantuivat 1400-luvulla. Ylä-Sastamalaa alettiin keskiajan lopulla kutsua Karkuksi ja Ala-Sastamalaa eli Kallialaa Tyrvääksi. Karkun pitäjä jakaantui neljänneksiin ja **Selkeen neljännekseen** kuuluivat Mouhijärven länsiosan kylät sekä **Suodenniemi** ja **Lavia**. Mouhijärvestä tuli Karkun kappeli vuonna 1591 ja **kenraalikuvernööri Pietari Brahen** päätöksellä itsenäinen kirkkoherrakunta vuonna 1639. **Suodenniemi** toimii **saarnahuonekuntana** Mouhijärven emäseurakunnassa.

Kenraalikuvernööri Pietari Brahen uudistuksiin kuului seurakuntaudistuksen lisäksi yliopiston perustaminen Turkuun. **Turun Akatemia** aloitti vuonna **1640** ja sille myönnettiin oikeus kantaa kruunulle kuuluvia veroja määrätyiltä tiloilta eli suoraan verovelvollisilta. Näin syntyi myös Suodenniemelle **akatemiatileja**, jotka kustansivat maan korkeinta hengenviljelyä. Vuonna 1828 veropalkkajärjestelmä lopetettiin ja akatemiatilet muuttuivat kruunun- tai perintötiloiksi.

Suodenniemen ensimmäinen saarnahuone, 1685

Suodenniemen Kirkkojärven lahden pohjukkaan nykyiselle vanhalle hautausmaalle rakennettiin vuonna **1685 saarnahuone** pohjoisosan tarpeisiin, koska emäpitäjän kirkko sijaitsi etelälaidalla. Mouhijärven papit kävivät Suodenniemellä pitämässä jumalanpalvelukset ja hoitamassa muut kirkolliset toimitukset. Myöhemmin Mouhijärven **pitäjänapulainen** muutti asumaan virkapaikkaansa **Suodenniemelle**.

Saarnahuonekuntaan kuuluivat Suodenniemen lisäksi Lavia sekä Kuorsumaa Kiikoisista. Kuninkaallinen Majesteetti oli myöntänyt Kuorsumaan torppareille oikeuden käyttää Mouhijärven seurakuntaan kuuluvaa Suodenniemen saarnahuonetta, jolloin he maksoivat papinmaksut sekä Tyrvään että Mouhijärven seurakuntaan.

Toinen saarnahuone, 1752 ja Lavia irtaantuu

Vuonna **1752** rakennettiin **saarnahuone** uudelleen. Sinne hankittiin tinasta tehty kastemalja ja **Johan Fahlsténin** vuonna **1757** Tukholmassa valama **isokello**. Vuonna 1804 pidetyssä kirkonkokouksessa saarnahuone todettiin liian pieneksi ja huonokuntoiseksi. **Rakennusmestari Kustaa Stenmanilta** tilattiin uuden kirkon piirustukset ja kustannusarvio. Lavialaisten mielestä kirkko sijaitsi heistä liian kaukana. Uuden kirkon paikasta ja sen maksajista kiisteltiin pitkään.

Lavialaiset päättivät kirkonkokouksessa 1820 pystyttää kirkkonsa Holstinmäkeen sekä olla osallistumatta Suodenniemen saarnahuoneen rakentamiseen. Lavialaiset rakensivat kirkon lähes valmiiksi ilman kaikkia tarvittavia päätöksiä. **Lavian kappeliseurakunta** syntyi, kun Senaatti suostui vuonna 1823 eroanomukseen ja hyväksyi Lavian oman kirkon rakentamisen ja papin palkkaamisen. Kuorsumaan torpparit Kiikoisista palautettiin Kiikan kappeliseurakunnan kirjoihin senaatin päätöksellä 1834.

Kirkko, 1831 ja kappeliseurakunta, 1853

Saarnahuonekunnan pienennyttyä Suodenniemi harkitsi uudelleen uuden kirkon kokoa ja sijaintia. Uudet kirkonpiirustukset laadittiin virkatyönä intendentinkonttorissa. Ne olivat **arkkitehti Andreas Arppen** käsialaa ja paikaksi esitettiin Pohjakylän **Koippurinmäkeä**, mistä

talolliset olivat valmiita luovuttamaan korvauksetta maata sekä kirkkoa että hautausmaata varten. Senaatti hyväksyi anomuksen, ja **uusi puukirkko** valmistui vuonna **1831** mouhijärviläisen **rakennusmestari Mikko Roosin** johtamana työnä. Kirkkoa kutsuttiin aluksi *Nikolain kirkoksi* valtaistuimelle nousseen Nikolai I kunniaksi. Nimi jäi kuitenkin pois käytöstä. Kirkon yhteyteen rakennettiin vuonna **1839 kellotorni**, joka on **arkkitehti Carl Ludvig Engelin** suunnittelema.

Tuohon aikaan viranomaisten kirjeet ja päätökset kirjoitettiin valtakunnan pääkielellä, ruotsilla. Suomeksi painettu kirjallisuus oli enimmäkseen uskonnollista. Harvinainen poikkeus ja samalla uuden ajan airut on **Suodenniemen kirkonkokouksen pöytäkirja huhtikuulta 1839**, sen rakennusmestari Mikko Roos laati **suomenkielellä**. Kokouksessa oli kyse uuden kirkontornin rakennustyön yksityiskohdista.

Senaatti hyväksyi **29. lokakuuta 1853 talollisten Juho Sävilahden ja Taavi Kannin** ehdotuksen, että Mouhijärven pitäjänapulaisen virka lakkautetaan ja tilalle perustetaan Suodenniemen **kappalaisen virka**. Ehdotuksen mukaisesti palkkakustannukset eivät juuri nouse, mutta suodenniemeläiset saavat valita ja palkata itse oman kappalaisensa. Senaatin päätöksen päivämäärällä oli perustettu Suodenniemen saarnahuonekunnasta **Suodenniemen kappeliseurakunta**.

Ensimmäisen alttaritaulun kirkko sai, kun turkulaiset **kauppiaat Johan Wigelius ja Anders Nordfors** maalauttivat turkulaisella **taiteilija Ingeborg Malmströmillä alttaritaulun *Kristus Getsemanessa*** ja lahjoittivat sen kirkkoon vuonna **1874**. Taiteilija Malmström oli myös runoilija.

Kolmas **kirkonkello** hankittiin Bochumin kaupungista Westfalenista Saksasta vuonna **1890 vt. kappalainen Karl Alvar Palmrothin** toimesta.

Pappeja

Suodenniemen saarnahuonekunta oli ollut Mouhijärven kirkkoherrakunnan **pitäjänapulaisen** asemapaikka vuodesta 1694 lähtien. Pitäjänapulaiset olivat asuneet virkatalossa **Salmelassa**. Kun Suodenniemellä oli yhtä aikaa kaksikin pappia, niin toinen asui Salmelassa ja toinen Uudessatalossa, joka nähtävästi oli pappien yksityisomaisuutta. Pappien palkkaus maaseudulla oli järjestetty luontaistuotteina, koska pappiloissa ei useinkaan ollut laidunmaata eikä metsää eikä aina ollut pappilaakaan.

Selkeen kartanon Mikkolan torpparin poika **Mikkolan Taave eli David Skogman** syntyi 10.11.1840 Mouhijärvellä. Suomalaisessa Wirallisessa Lehdessä 7.6.1867 oli muistokirjoitus David Skogmanista. *Kuuden vuoden vanhana, jolloin ”pikku Taavetti” jo osasi selvästi lukea kirjaa, vaikkei kukaan ollut sitä opettanut hänelle, otti tilanhaltija Grönberg hänet kasvattipojaksensa*. Poika sai ensin kotiopetusta ja sitten Selkeen isäntäväki kustansi hänet Poriin kouluun. Skogman jatkoi opintojaan Turun kymnaasissa ja yliopistossa. Papiksi Skogman valmistui talvella 1863.

Toimiessaan apupappina eri seurakunnissa David Skogman ponnisteli papillisten tehtävien lisäksi yleissivistävissä tehtävissä kirjastojen saamiseksi maaseudulle. **Pitäjänapulaisen apuna** toimiessaan **Skogman perusti Suodenniemelle kirjaston** vuonna **1866**. Suurten nälkävuosien aikaan kulkutaudit riehuivat ja sairaskäyntejä tekevät papitkin menehtivät sairauksiin. Kovan kohtalon koki myös apupappi David Skogman, joka menehtyi vuonna 1867 vain 26-vuotiaana.

Skogman oli ehtinyt aloittaa lupaavasti kansatieteelliset ja historialliset tutkimukset. Kesällä 1862 Skogman kierteli Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) stipendiaattina Satakun-

nan, Hämeen ja Etelä-Pohjanmaan pitäjissä. Ensimmäisen keräysmatkan tulokset SKS on painattanut Suomi-kirjaan 1864 *Kertomus matkoiltani Satakunnan muistojuttuja keräämässä*. Postuumista ilmestyi keskeneräinen tutkielma *Ruotsin ja Norjan suomalaisasutuksesta* Suomi-kirjassa 1870. Skogman ja hänen puolisonsa on haudattu Suodenniemen kirkkomaahan.

Itsenäistyminen kirkkoherrakunnaksi, 1916

Suodenniemen ja Lavian kappeliseurakunnat erosivat Mouhijärvestä omiksi kirkkoherrakunnikseen. **Kirkonkokous** hyväksyi **Suodenniemen itsenäistymisen 29. tammikuuta 1905. Senaatti vahvisti eroamispäätöksen 7. helmikuuta 1908** minkään tahon vastustamatta. **Kappalainen Kaarlo Julius Kalpa** luki itsenäisyyskuulutuksen Suodenniemen kirkossa 13.9.1908. Kalpa erosi vuonna 1915 kappalaisen virasta, jotta Suodenniemi voitiin muodostaa omaksi kirkkoherrakunnaksi, ja hänet valittiin **1. syyskuuta 1916** Suodenniemen **ensimmäiseksi kirkkoherraksi**. K.J. Kalpa perheineen oli muuttanut vuonna 1905 uuteen pappilaan. Pappila oli valmistunut vuonna 1900 samojen piirustusten mukaan kuin kappalaisen virkatalo Mouhijärvellä.

Sisällissota **1918** oli raskasta aikaa Suodenniemellä. Kirkkoherra ja monet muut saivat surmansa. Kirkko toimi punaisten tukikohtana. Rintama kulki pitkään alueen halki ja siellä käytiin kiivaita taisteluja.

Kirkkoherra Kalvan kuoleman jälkeen seuraava vakinainen **kirkkoherra** oli **Elias W. Pentti**, joka aloitti vuonna 1921. Väliaikaisesti papin virkaa olivat hoitaneet useat eri papit muun muassa edesmenneen kirkkoherran poika **Eino Kalpa**. Suodenniemen neljäs **kirkkoherra Onni Artturi Vettenranta** oli pitkäaikainen viranhoitaja, lähes 30 vuotta.

Hautausmaat, muistomerkkejä ja kiinteistöjä

Suodenniemen **vanhalle hautausmaalle** paljastettiin vanhan saarnahuoneen muistokivi kirkon 300-vuotisjuhlassa vuonna 1985. Muistokivessä on teksti: *Tälle mäelle rakennettiin Suodenniemen ensimmäinen kirkko v. 1685*. Vanhan kirkon sakaristosta osa on siirretty läpikäytäväksi hautausmaan länsisivulle. Vanhalla hautausmaalla on myös muistomerkki: *1918 punaisten puolella henkensä menettäneiden muistolle*.

Uusi hautausmaa rakennettiin uuden kirkon viereen Koippurinmäelle. Hautausmaata laajennettiin, rakennettiin alahautausmaa ja uusi puistohautausmaa. **Puistohautausmaan** vihki käyttöön **lääninrovasti Antti Heikkilä** syyskuussa 1992. Kirkon mäelle on pystytetty Suodenniemen sankarihautojen muistomerkki, Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki ja **kuvanveistäjä Emil Cedercreutzin** suunnittelema Vapaussodan muistomerkki. Hautausmaalla on seurakuntalaisten pystyttämä kirkkoherra Kaarlo Kalvan hautamuistomerkki. Elokuun 26. 2018 paljastettiin nälkävuosina, 150 vuotta sitten kuolleiden muistomerkki. Ankarien katovuosien seurauksena Suodenniemeltä kuoli kahdessa vuodessa 566 asukasta, mikä oli 24 prosenttia silloisesta asukasmäärästä.

Rovastinna Laina Kalpa lahjoitti Suodenniemen seurakunnalle **Salmin huvilan**, ja rantaan rakennettiin rantasauna vuonna 1981. **Seurakuntatalo** rakennettiin kirkon lähelle ja se vihittiin käyttöön vuonna 1983.

Nykyisyys

Kaunis Suodenniemen kirkko ja kirkonmäki ovat olleet useita kertoja näyttämönä televisiosarjoissa.

Suodenniemen seurakunta vietti 90-vuotisjuhlaansa vuoden 2006 lopulla. Vuoden 2007 alusta Suodenniemi liittyi kappeliseurakuntana Vammalan seurakuntaan. Kirkkoherra

Hannu Järventaus jatkoi **kappalaisena**. Vuoden 2009 alusta lähtien Suodenniemi jatkaa toimintaansa kappeliseurakuntana tällöin perustetussa Sastamalan seurakunnassa. Nykyisin vt. kappalaisena toimii **Pirjo Parviainen**.

Teksti: Arja Valtonen

Lähteet

Jankkari, Sakari: Suodenniemi. Elämää maalaispitäjässä vuosina 1540-1939. Suodenniemi-Seura, 2011
Paikallissanomat 22.7.1981, O.Tuominen: Piirteitä Suodenniemen seurakunnan vaiheista
Penttilä, Simo Mouhijärvi 1867-2008. Sastamalan kaupunki, 2011.
Piilonen, Juhani: Sastamalan historia 2. 1300-1860. Sastamalan historiatoimikunta, 2007
Piilonen, Juhani: Sastamalan historia 3. 1860-1920. Sastamalan historiatoimikunta, 1997
Vasara, Raimo: Mouhijärven papisto 1639-2002. Raimo Vasara, 2002.
Suomalainen Wirallinen lehti 7.6.1867 no 46. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/417863?page=2>, viitattu 24.5.2020
Sastamalan seurakunta, <https://www.sastamalanseurakunta.fi/suodenniemi>, viitattu 20.4.2020
Ahoranta, Tomi: Sukelluksia Suodenniemen historiaan -blogi, <https://suodenniemenhistoriaa.blogspot.com/>, viitattu 28.2.2020
Paikallisasiantuntija Tomi Ahoranta, 3.3.2020.
Paikallisasiantuntija Sakari Jankkari, 10.3.2020.
Sastamalan seurakunta, Vt. kappalainen Pirjo Parviainen, 27.2.2020

Sisällys

Suodenniemen kappeliseurakunta	1
Suodenniemen ensimmäinen saarnahuone, 1685.....	1
Toinen saarnahuone, 1752 ja Lavia irtaantuu.....	1
Kirkko, 1831 ja kappeliseurakunta, 1853	1
Pappeja.....	2
Itsenäistyminen kirkkoherrakunnaksi, 1916	3
Hautausmaat, muistomerkkejä ja kiinteistöjä	3
Nykyisyys.....	3
Lähteet.....	4